

Naphívogató
magyar népköltés

Süss fel, nap,
fényes nap,
kertek alatt ludak vannak,
megfagynak.

Jankovics Marcell: Jelkép-kalendárium
(részlet)

Kikelet

Március 21. a csillagászati tavasz kezdete. Ezen a napon a Nap az Egyenlítő magasságában halad át az égen, sugarai merőlegesen a föld forgástengelyére, éppen keleten kel, és nyugaton nyugszik, a nappalok, valamint az éjszakák hossza az egész földgolyón egyenlő. Innen a neve „napéjegyenlőség”. (Csak az északi féltekén tavaszkezdet, földünk déli oldalán ez az ősz első napja.) Ettől kezdve napról napra távolodik a Nap az Egyenlítőtől a Ráktérítő felé, sugarai egyre nagyobb szöget zárnak be a földtengellyel, ezért az északi féltekén hosszabbodnak és melegekednek a nappalok, a délin viszont rövidülnek, és jön a tél.

A tavaszpont nem feltétlenül a tavasz első napja. Azt a helyi éghajlati és időjárási viszonyok szerint határozta meg az ember. Mi március 1-jétől számoljuk a (meteorológiai) tavasz kezdetét, a kínaiak a régi keltákhoz és rómaiakhoz hasonlóan február elejétől (febr. 4-e vagy 5-e). Ők a tavasz félidejébe eső napéjegyenlőségi napot az évszak csúcspontjaként ünneplik, a följegyzések szerint legalább az i.e. 2. évezred közepétől fogva.

Az évszak és a tavaszpont allegorikus ábrázolásai is különböznek egymástól. Ripánál a tavasz mirtuszkoszorús leány, keze telis-tele virágokkal, körötte vidám növendék állatok. A tavaszpontot egy ifjú alakja jelképezi oldalasan osztott, félig fehér, félig fekete ruhában, derekán csillagos öv, jobbájában kos, baljában virágcsokor, lábai szárnyasak. Fehér és fekete szárnyakon áll (az egyenlően osztott színpár a nappalok és éjszakák egyforma hosszára utal).

A tavaszi hónapokat is megszemélyesítették három, virágos, szőke szűz alakjában. Gyöngyös, drágaköves zöld ruhát viselnek, a tavaszi hónapok állatövi jegyeivel (Kos, Bika, Ikrek). Antik hagyományból eredően a tavasz Flora és Venus évszaka. A virágok általában és a zöld szín a tavaszi földet megszemélyesítő Flora attribútuma, a mirtusz és a gyöngy Venusé.

*Tavaszi szél vizet áraszt
(részlet) magyar népköltés*

*Tavaszi szél vizet áraszt,
virágom, virágom.*

*Minden madár társat választ,
virágom, virágom.*

*Egy, kettő, három, négy
magyar népköltés*

Egy, kettő, három, négy;

– *Kis őzike, hová mégy?*
– *Sem erdőbe, sem rétre:*
A szép tavasz elébe!